

Sienų tapybos restauravimas: tarp tyrimų ir visuomenės, pokyčiai ir tendencijos

Neringa Šarkauskaitė-Šimkuvienė

Architektė-restauratorė, aukščiausios kategorijos sienų tapybos restauratorė, dailės nekilnojamojo kultūros paveldo ekspertė

Profesionalus sienų tapybos restauravimas ir su tuo susiję tyrimai Lietuvoje atliekami jau daugiau nei 50 metų. Kiekvienas dešimtmetis atneša naujovių tiek restauratorių darbo kokybės ir pobūdžio, tiek ir šios profesijos santykio su visuomene srityse. Net gana siauros sienų tapybos tyrimų ir restauravimo srities apžvalga gali parodyti ryškiausias paveldosaugos ir restauravimo raidos tendencijas, atskleidžiančias kultūros paveldo reikšmės kaitą ir tam tikras kultūros ir architektūros politikos problemas. Aptarsiu bendrą, vietomis gal kiek fragmentišką sienų tapybos restauratorių veiklos ir jų darbo refleksijų dešimtmečio vaizdinį, aprėpiantį bent kelias skirtingas temas – mokslinius tyrimus apie sienų tapybą ir jos restauravimą, bendrą medijų konstruojamą požiūrį į sienų tapybą kaip paveldo dalį, galiausiai pačių sienų tapybos restauratorių ryškiausias pasiekimus ir būdingiausias problemas.

Tyrimai

Sienų tapyba bent jau po 1990-ųjų sulaukė kuklaus mokslininkų, daugiausiai menotyrininkų, dėmesio. Iki 2010 m. pasirodė kelios ryškesnės Lietuvos (daugiausiai religinės paskirties) pastatų interjerų analizės¹, apginta ir viena daktaro disertacija, kurioje apžvelgiama sienų tapybos restauravimo raida ir problemos per visą tyrimų laikotarpį nuo 1967 m. paskelbto pirmojo svarbaus Kultūros paminklų apsaugos įstatymo iki 2009 m.² Laikotarpis tarp 2010 ir 2020 m. iš esmės pratęsė tą patį santūrų domėjimąsi šia sritimi, tačiau ilgainiui plėtėjo tyrinėjamų požiūrio taškų spektras, po truputį gausėjo ir pačių tyrėjų, atsirado šiems specifiniams tyrimams skirtų koncepcinių leidinių. Visų pirma toliau tyrimus tęsė ir anksčiau sienų tapybos analizėje pasižymėję menotyrininkai Dalia Klajumienė, Aleksandra Aleksandravičiūtė, Giedrė Mickūnaitė, Gabija Surdokaitė-Vitienė, Rūta Janonienė, Gintaras Kušlys. Dauguma jų publikuojamų tekstų buvo sutelkti į vieną kurį paveldo objektą ir dažniausiai dokumentavo ir analizavo pastarąjį dešimtmetį restauratorių tyrinėtus pastatus ir jų dekorą³. Antra vertus, tarp tų pačių tyrėjų pastebimas išaugęs susidomėjimas gyvenamųjų namų puošyba ir ornamentikos

¹ Dalia Klajumienė, *XVIII a. sienų tapyba Lietuvos bažnyčių architektūroje*, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2004; Dalia Klajumienė, *Tapyti altoriai (XVIII a.–XIX a. I p.): nykstantys Lietuvos bažnyčių dailės paminklai*, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2006.

² Gintaras Kušlys, Lietuvos sienų tapybos restauravimas tradicinės ir modernios paminklosaugos sankirtoje: (XX–XXI a. pr.), Vilniaus dailės akademija, daktaro disertacija, 2009.

³ Rūta Janonienė, „Kristaus Prisikėlimo ikonografija Tytuvėnų bernardinų konvento sienų tapyboje“, in: *Menotyra*. 2011, t. 18, Nr. 1, p. 16–28; Gintaras Kušlys, „Autentiškumo testas: Kauno Šv. Jurgio Kankinio bažnyčios ir bernardinų vienuolyno sienų tapybos tvarkyba“, in: *Kultūros barai*, 2016, Nr. 3, p. 73–80; Giedrė Mickūnaitė, „Vaizdiniai ir žodiniai bizantinės tapybos registrai. Trakų bažnyčios atvejis“, in: *Acta Academiae Artium Vilnensis* 2018, t. 90, p. 49–70.

Lietuvoje raida. 2010 m. gruodį Lietuvos kultūros tyrimų institute ornamento istorijai Lietuvoje aptarti buvo surengta konferencija „Ornamento istorijos tyrimai“, po kelerių metų išėjo ir gana plati didelės apimties būdingiausiems ornamentams XVI–XX a. Lietuvos architektūros objektuose skirtų straipsnių rinktinė, taip pat pasirodė ir Vilniaus interjerams skirta D. Klajumienės monografija⁴. Be šių tendencijų, pastebėtini ir svarbesni išimtinai restauravimui skirti leidiniai, iš jų ryškiausi dera laikyti nuo 1993 m. VDA leidžiamo žurnalo *Acta Academiae Artium Vilnensis* numerį, pavadintą *Restauravimo laboratorija*⁵. Jame savo straipsnius sienų tapybos restauravimo temomis publikavo ir kai kurie anksčiau išvardyti mokslininkai.

Svarbu pastebėti, jog gausėja ir sienų tapybą nagrinėjančių magistrinių darbų, kuriuose akcentuojama tiek šios srities meniškumas, tiek išsaugojimo problemos. Per dešimtmetį apginta bent 10 sienų tapybai skirtų magistro darbų, ypač jų pagausėjo paskutiniaisiais metais. Tyrimai dažniausiai susiję su tuo metu vykdytais restauravimo darbais, tačiau kartais aprėpiamos ir tokios iki šiol menkai tyrinėtos temos kaip sovietmečio sienų tapyba ir interjerai⁶. Aprašomojo laikotarpio negalima pavadinti ryškiu proveržiu sienų tapybos mokslinių tyrimų srityje – dažniausiai tęsiamos jau seniau pradėtos tyrimų kryptys, retai pasitaiko daugiau skirtingų disciplinų aprėpiančių darbų ar originalesnių požiūrių. Tačiau džiugu, kad tema vis dažniau patraukia jaunų tyrėjų dėmesį, kad atsiranda bandymų aptarti platesnį kultūros paveldo objektų spektrą – ne tik jau dailėtyros kanonu tapusį sakralinių pastatų dekorą, bet ir labiau sociologinio žvilgsnio reikalaujančią gyvenamųjų ir visuomeninių pastatų puošybą.

Visuomenė

Nors matyti mokslininkų pastangos įvairiapusiškai pristatyti sienų tapybos temą, visuomenė kol kas menkai informuojama apie sienų tapybos restauravimą ir restauratorių darbą. Dešimtmetis pasižymėjo išaugusiu dėmesiu istorijai ir paveldui – būta įnirtingų kovų dėl Žaliojo tilto skulptūrų likimo, Gedimino kalno tvarkymo, Lukiškių aikštės paskirties, aistras vis dar kelia atminimo lentos, gatvių pavadinimai ir sovietmečio paminklai. Tačiau visos šios temos ir problemos susiveda į istorijos politiką ir gilesnes tapatybės problemas, o ne į nuoširdų domėjimąsi paveldu, nepriklausomai nuo jo sąsajų su istoriniais priešais ar herojais. Pabrėžtina, kad visų šių objektų meninės vertės klausimas paprastai nustumiamas į antrą planą. Su sienų tapyba menkai susijusios ir tiesiogiai su paveldo išsaugojimu sietinos

⁴ *Ornamentas: XVI–XX a. I pusės paveldo tyrimai*, sudarytoja Aleksandra Aleksandravičiūtė, Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2014; Dalia Klajumienė, *Vilniaus gyvenamųjų namų interjerų dekoru elementai nuo klasicizmo iki modernio*. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2015.

⁵ *Acta Academiae Artium Vilnensis. Restauravimo laboratorija*, 2019, Nr. 92, 93.

⁶ Pvz.: Vytautė Auškalnytė, Sovietinio laikotarpio Vilniaus miesto visuomeninės paskirties pastatų interjerai, magistro darbas, VDU, 2012; Eimantas Banevičius, Sovietmečio sienų tapybos būklė Vilniaus visuomeniniuose pastatuose: grėsmės ir saugojimo galimybės, magistro darbas, VU, 2018.

akcijos, skirtos Misionierių bažnyčios ir vienuolyno bei Šv. apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčios ir ligoninės apstatymo klausimams. Nors šiuo atveju miestiečiai stoja į kovą su verslininkų ir namų savininkų pretenzijomis keisti kultūros paveldo objektą, dažniausiai gelbėjamas unikalus kraštovaizdis, kiemas, atveriantis vaizdą į objektą, o ne pats objektas ir jo būklė, todėl subtilūs ir mažiau pastebimi, reikalaujantys gilesnių žinių ir išmanymo interjerų ar autentiško fasado spalvų klausimai visuomenės net nepasiekia. Šiame kontekste paminėtini net tiesiogiai su sienų tapybos restauravimu susiję projektai – nepaisant unikalių gotikinės tapybos atradimų Zapyškyje, didesnio žiniasklaidos dėmesio restauruojamas objektas sulaukė tik po perteklinio ir netinkamo aplinkos sutvarkymo⁷. Natūralu, kad jokių kontraversijų nesukelia ir paprastai gana neutralūs istorinių pastatų interjerai. Tačiau kai visuomenės dėmesys į architektūrą ir tapybą sutelkiamas tik krizės akivaizdoje, o menčiau politizuoto paveldo atradimai taip ir lieka platesniu mastu nepastebėti (dažniausiai atsiduria regioninės spaudos puslapiuose arba populiariesnių dienraščių paraštėse), kyla minčių apie paviršutinišką ir kuklų visuomenės švietimą paveldo srityje.

Maloni išimtis dr. Eugenijaus Skerstono per pastaruosius 10 metų parašytos 3 knygos, skirtos Vilniaus privačių namų istorinei puošybai⁸, – tai dabartinių akademinių tendencijų (kai tyrinėjama ne vien kulto objektai, bet ir gyvenamieji ir visuomeniniai pastatai) populiarioji išraiška. Autorius tarytum priartino sienų tapybos restauratorių darbą prie žmonių kasdienybės ir sugebėjo paaiškinti dekorą ir miestiečių kultūros, savivokos sąsajas.

Antra vertus, svarbu paminėti per dešimtmetį atsiradusius svarbesnius paveldo edukacijos projektus. 2018 m. įvyko pirmoji Baltijos šalyse tarptautinė kultūros paveldo tvarkybos ir technologijų paroda „HERITAS“. Parodos lankytojai, paveldo objektų savininkai ir paveldosaugos srityje dirbantys specialistai turėjo galimybę susipažinti su naujausiomis paveldo tvarkybos technologijomis bei medžiagomis. Paroda nubrėžė tendenciją - netolimoje ateityje tradiciniai tyrimai bus vis dažniau derinami su naujausiomis technologijomis.

Tarp meno ir paveldo socialinę funkciją išryškinusių dešimtmečio veiklų, dera paminėti 2012 m. rengtą projektą „Menas žmogaus gerovei“. Jis sėkmingai suderino meno ir paveldo edukaciją su meno terapija, įtraukė įvairių visuomenės sluoksnių žmones į kultūros sklaidą ir reikšmingai prisidėjo prie paveldo reikšmės visuomenėje didinimo.

⁷ Nerijus Povilaitis, „Dėl unikalios Zapyškio bažnyčios – pasipiktinimo banga: architektą pribloškė pokyčiai“, in: *Delfi*, 2019-11-04, prieiga per internetą: <<https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/del-unikalios-zapyskio-baznycios-pasipiktinimo-banga-architekta-pribloske-pokyčiai.d?id=82689487>>

⁸ Eugenijus Skerstonas, *Domicilium elegans. Elegantiški namai*, Charibdė, 2011, Eugenijus Skerstonas, *Privatus Vilnius. Interjerai*, Charibdė, 2012; Eugenijus Skerstonas, *Privatus Vilnius. Namų puošyba*, Charibdė, 2013.

Šalia to paminėtinas ir šiuo laikotarpiu susiformavęs itin pozityvus požiūris į Kauno modernizmo architektūrą. Vertinami ne tik pastatų projektai ir išplanavimas, bet ir autentiški interjerai, baldai. Telioka tikėtis, kad 2022 m., kai Kaunas taps Europos kultūros sostine, išaugs domėjimasis autentiškais istoriniais interjeriais ir fasadais ne tik modernizmo architektūros srityje.

Pokyčiai

Per pastarąjį dešimtmetį išaugusi Europos Sąjungos ir tarptautinių fondų parama palengvino kultūros paveldo objektų savininkų ir valdytojų situaciją. Kultūros objekto savininkams taip pat reikšmingas paskatinimas yra tvarkomųjų paveldosaugos darbų ir kilnojamųjų kultūros vertybių konservavimo ir restauravimo darbų išlaidų kompensavimas. Susitvarkiusiems reikalingus dokumentus savininkams kompensuojami taikomieji tyrimai, konservavimo, restauravimo darbai, avarijos grėsmės ir tvarkybos darbų projektų parengimas⁹. Šis veiksnys paskatino polichromijos ir kitų tyrimų skaičiaus augimą ir praplėtė Kultūros vertybių registrą.

Šis polichromijos tyrimų proveržis glaudžiai susijęs su kita tendencija – padaugėjo didelių projektų konkursų skaičius. Ankstesniais laikotarpiais vyravo tik kultūros paveldo objekto restauravimui skirtas finansavimas, dabar dažniausiai skelbiami viso pastato rekonstrukciją apimantys konkursai, kuriuose paprastai dalyvauja didesnės statybos rangovų kompanijos. Pastaruosiuose projektuose, jei kalbama apie į kultūros paveldo registrą įtrauktus pastatus, restauravimo darbuose statybos rangovai paprastai kviečia dalyvauti atestuosius restauratorius. Lietuvoje restauratoriai tampa vis dažniau priklausomi nuo statybos rangovų valios ir jų skiriamų lėšų sienų tapybos restauravimui.

Šalia to pastaraisiais metais įstatymiškai buvo įtvirtintas ir kitas svarbus pokytis, sulaukęs nemenko restauratorių bendruomenės pasipiktinimo. Iki 2020 m. pagal Kultūros ministerijos nustatytą tvarką restauratorių atliktus darbus priimdavo Restauravimo taryba, o nuo šių metų KPD siūlymu atsirado papildomas kultūros paveldo objekto savininko ar valdytojo veiksnys, iš restauratorių reikalaujama pateikti jų rašytinį sutikimą priimti darbus.

Jei kultūros objekto savininkui nepatiktų restauratoriaus atliktas darbas ar išsiskirtų savininko ir restauratoriaus nuomonės, savininkas darbo gali

⁹ „Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos finansuojamos paveldotvarkos programos“, in: *Lietuvos Respublikos kultūros ministerija*, 2019-11-06, prieiga per internetą: <<http://lrkm.lrv.lt/lt/veikla/finansuojamos-programos/paveldotvarkos-programos/kulturos-paveldo-departamento-prie-kulturos-ministerijos-finansuojamos-paveldotvarkos-programos>>

paprasčiausiai nepriimti¹⁰. Kol kas lieka neaišku, kaip šis modelis veiks, baiminamasi galimo piktnaudžiavimo.

Nors pirmiau aprašyti pokyčiai sukėlė tam tikrų nepatogumų, negalima sakyti, kad pastarasis dešimtmetis buvo skurdus ar pasižymėjo restauratorių darbo stagnacija. Per paskutinį dešimtmetį restauruoti ir konservuoti tokie ryškūs kultūros paveldo objektai kaip Pacų rūmai Didžiojoje gatvėje Vilniuje, Telšių Šv. Antano Paduviečio katedra, Lenkijos Respublikos ambasada Vilniuje, Alytaus ir Žiežmarių sinagogos, Lelevelio salė Vilniaus universiteto centriniuose rūmuose.¹¹

Straipsnio autorei teko prisidėti prie Šv. Stepono bažnyčios Vilniuje fasado sgrafito ornamentinio frizo¹² atkūrimo ir restauravimo, Vilniaus universiteto ansamblio fasadų tyrimų ir interjerų sienų tapybos restauravimo, Kauno rotušės fasado Gedimainaičių stulpų¹³ restauravimo ir Lenkijos Respublikos ambasados Vilniuje polichromijos tyrimų, interjerų spalvinio sprendimo ir restauravimo darbų priežiūros. Atskirai reikėtų paminėti unikalios gotikinės sienų tapybos konservavimą ir restauravimą Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje¹⁴. Straipsnio autorės kaip sienų tapybos restauratorės ir tyrėjos pastarojo dešimtmečio praktika rodo, kad sienų tapybos restauravimo situaciją ir ryškiausias raidos tendencijas galima vertinti įvairiai – nepaisant besikeičiančio restauratorių statuso ir didėjančios priklausomybės nuo statybų rangovų, padidėjus finansavimui atsirado daugiau galimybių išsaugoti Lietuvos kultūros paveldo vertybes.

Pastarąjį dešimtmetį išaugęs užsakymų restauratoriams skaičius leido susimąstyti ir apie sienų tapybos užsakovus, ir kultūros paveldo objekto savininkus ir jų pasirenkamus architektus. Tendencija akivaizdi – įsivyravo du diametraliai priešingi požiūriai į kultūros paveldą.

Viena vertus, atsiranda nuoširdžių paveldo puoselėtojų, siekiančių atkurti ir restauruoti net itin prastos būklės objektus. Ryškesni šio dešimtmečio pavyzdžiai susiję su Čiulų ir Svėdasų dvarų savininkais, kurie planuoja ne tik išsaugoti ir atstatyti apgriuvusius ar itin prastos būklės pastatus, bet ir siekia kuo autentiškiau sutvarkyti juos ir jų aplinką. Šie pavyzdžiai rodo, kad kartais

¹⁰ „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2009 m. birželio 30 d. įsakymo Nr. ĮV-331 „Dėl Kilnojamųjų kultūros vertybių tyrimo, konservavimo ir restauravimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ in: *e.seimas*, 2020-04-30, prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c8f34c608b1a11eaa51db668f0092944?jfwid=191fum803q>>

¹¹ Nijolė Bulotaitė, „Misija (ne)įmanoma: unikalių bibliotekos salių restauravimas“, in: *Vilniaus universitetas*, 2016-03-01, prieiga per internetą: <<https://naujienos.vu.lt/misija-neimanoma-unikaliu-bibliotekos-saliu-restauravimas>>

¹² „Pradėtas restauruoti Vilniaus Šv. Stepono bažnyčios sgrafitas“, in: *Bernardinai.lt*, 2015-07-31, prieiga per internetą: <<https://www.bernardinai.lt/2015-07-31-pradetas-restauruoti-vilniaus-sv-stepono-baznycios-sgrafitas>>

¹³ Šarūnė Kutinskaitė-Būdaviėnė, „Į Kauno rotušę grįžta Gedimainaičių stulpai“, in: *Kauno diena*, 2018-11-26, prieiga per internetą: <<https://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/i-kauno-rotuse-grizta-gedimainaičiu-stulpai-890584>>

¹⁴ Vėjūnė Inytė, „Radiniai Zapyškio bažnyčioje nenustoja stebinti: žmonių palaikai, monetos, žiedai“, in: *Lietuvos rytas*, 2018-12-09, prieiga per internetą: <<https://www.lrytas.lt/kultura/istorija/2018/12/09/news/radiniai-zapyskio-baznycioje-nenustoja-stebinti-zmoniu-palaikai-monetos-ziedai-8496221>>

tikėjimas kultūros paveldo verte nugali sunkumus net investuojant į beveik sunaikintą ir daug sąnaudų reikalaušiantį objektą.

Antra vertus, daugėja ir priešingo požiūrio objektų savininkų, kurie ne tik nesistengia išsaugoti net ir puikiai išlikusio autentiško interjero, bet jį visai pakeičia, radikaliai perplanuodami erdves ir uždažydami ar sunaikindami viską, kas yra išlikę. Iš savo praktikos galiu paminėti du objektus Vilniaus senamiestyje (Gaono g. 8 ir Pilies g. 36), kur investuotojai, matydami geros pastato logistikos potencialą, susitelkė tik į komercinį pastato išnaudojimą, ignoruodami vertingąsias savybes, sunaikindami buvusią istorinę ir kultūrinę vertę.

Nors pagal dabar veikiančius įstatymus vertingųjų savybių turintį paveldo objektą, įtrauktą į kultūros vertybių registrą, savininkas privalo išsaugoti, tačiau kai kam šį įstatymą pavyksta apeiti, argumentuojant neva itin prasta objekto būkle ar lėšų restauravimui stoka. Neretai restauratoriai apžiūrėti objekto pakviečiami viename iš paskutinių pastato tvarkymo etapų, kai dalis paveldo objekto vertingųjų savybių jau būna sunaikinta neatsakingo statybininkų ar savininko elgesio.

Čia kone būtina priminti, kad Lietuvos Respublikos Seimas turėtų greitai laiku ratifikuoti Faro konvenciją, dar 2017 m. jis pritarė rezoliucijai „Dėl Lietuvos prisijungimo prie Kultūros paveldo vertės pagrindų visuomenei konvencijos“. Ši konvencija įpareigoja kultūros paveldo savininkus ne tik išsaugoti kultūros paveldo objektą tokį, kokį įsigijo, bet ir suteikti galimybę su kultūros paveldo objektu susipažinti visai bendruomenei ir visuomenei, nes kultūrinis paveldas visų pirma traktuojamas kaip bendruomenės paveldas, o ne tik objekto savininko nuosavybė¹⁵.

O Lietuvos dar 2001 m. ratifikuotoje Orhuso konvencijoje numatyta teisė dalyvauti priimant su aplinkos keitimu susijusius sprendimus ir gauti informaciją apie aplinkos keitimus¹⁶. Turint galvoje, jog kultūros paveldo objektas kaip bendruomenės nuosavybė priklauso šiai aplinkai, informavimas apie sienų tapybos būklės pokyčius yra reikšminga Lietuvos ratifikuotų tarptautinių konvencijų dalis.

Tendencijos

Šiandien susiklostė paradoksali situacija: dažnas kultūros paveldo objekto savininkas neretai nustemba, kad su jam priklausančiais pastatais ir patalpomis negali elgtis kaip tinkamas, kad norėdamas atlikti remonto darbus ar rekonstrukciją privalo atlikti tam tikrus tyrimus, nors jam

¹⁵ Vaida Ščilgienė, „Įpaveldinimo praktika Lietuvoje: ypatumai ir naujos galimybės“, in: *Kultūros paminklai*, T. 20, Savastis, 2016, p. 11, 12.

¹⁶ Jungtinių Tautų konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“, 2008, prieiga per internetą: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43_LT.pdf>

asmeniškai jų nereikia. Tokiomis sąlygomis reikalinga griežtesnė valstybinių institucijų kontrolė tiek teikiant informaciją apie vertingųjų savybių objekto pristatymą visuomenei, tiek drausminant prasižengiančius tarptautinėms konvencijoms savininkus ir valdytojus. Energingesnė prižiūrinčiųjų institucijų veikla yra kaip niekad reikalinga norint ir toliau plėtoti paveldosaugos kultūrą Lietuvoje ir išsaugoti kiek įmanoma daugiau kultūrinių vertybių. Ne mažiau svarbu laiku informuoti savininkus, juos šviesti ir skatinti – poveikį turės tik visų šių priemonių sumanus derinimas. Kol kas veiksmingiausia priemonė yra privačios nuosavybės prieinamų visuomenei lankyti valstybės saugomiems kultūros paveldo objektams tyrimų kompensavimas, tačiau toli gražu ne visi savininkai apie tai yra informuoti.

Antrasis XXI a. dešimtmetis Lietuvos sienų tapybos restauratoriams buvo įvairiausias. Iš vienos pusės įsibėgėjo Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių fondų remiami kultūros paveldo projektai, kurie leido restauruoti svarbius kultūrinius objektus. Lietuvoje per dešimtmetį tyrinėta, restauruota ir konservuota itin vertingos sienų tapybos nuo XV iki XX a., nuo gotikinės tapybos iki sovietinės dailės pavyzdžių.

Antra vertus, pasikeitė restauravimo projektų pobūdis, į istorinių pastatų restauravimą įsitraukė didieji statybos rangovai, kurie konkuruodami tarpusavyje imasi stambių objektų ir ryžtasi per trumpą laiką įgyvendinti didelius restauravimo projektus. Tokia skuba, kaip žinoma, kenkia restauratorių darbo kokybei, iš jų reikalaujama darbo spartos, neatsižvelgiama į darbo specifiką ir restauravimo technologijų ypatumus. Kadangi rangovai tarpusavyje konkuruoja kaina, restauravimo darbams skiriamos minimalios lėšos, tai sunkina ir taip nelengvą restauratorių padėtį tokiuose objektuose.

Kita tendencija – pradeda ryškiai skirtis kultūros paveldo objektų savininkų elgesys: vienoje medalio pusėje matome kultūrinių objektų išsaugojimu itin suinteresuotus asmenis, o kitoje – asmenis, kone piktybiškai naikinančius bendruomenės paveldo objektus dėl pragmatinių ir trumpalaikių verslo interesų.

Nepaisant to, džiugu pastebėti, kad po truputį auga visuomenės ir mokslininkų susidomėjimas sienų tapybos restauravimu ir išsaugojimu. Malonu, kad per dešimtmetį, Lietuvai ratifikavus ar dar tik rengiantis ratifikuoti tarptautines konvencijas, į gerąją pusę pasikeitė paveldosaugos principų taikymo standartas. Tikiuosi, kad per ateinančią dešimtmetį situacija dar pagerės, ypač kultūros paveldo savininkų kontrolės ir skatinimo bei visuomenės edukacijos srityse.

Priedas: PowerPoint Konferencijai N.Šarkauskaitės-Šimkuvienės fotografijos